

O POLOŽAJU ŽENE U AUERSTHALU (DONJA AUSTRIJA)

„Naše društvo ne promatra ženu kao vrijednost po sebi, nego kao sredstvo za zadovoljavanje muških potreba“¹. Takvim ili sličnim izjavama pokušao se još na početku stoljeća George Bernard Shaw, irski književnik, kazališni kritičar i društveni satiričar, boriti protiv naslijeđenih vrijednosnih i normativnih sustava koji su se odnosili na položaj žene i razbiti uhodane društvene strukture. Međutim, već u vrijeme francuske revolucije iskristalizirali su se prvi začeci ženskih pokreta za emnicipaciju². Dvadeseto stoljeće, a prije svega posljednja dva desetljeća, obilježeno je borbom za ravnopravnost žene u svim društvima, što je naročito došlo do izražaja na 2. međunarodnoj konferenciji žena u Kopenhagenu u srpnju ove godine³. Žena i kao ekonomski faktor, a i kao posrednik kulture, dobivala je i dobija posebno značenje unutar male grupe „obitelji“ i to upravo stoga što se prestao mijenjati i njezin položaj u okvirima cjelokupnog društva.

Razne znanstvene discipline raspravljaju sve više o najrazličitijim problemima i o buđenju samosvijesti u žena. U okviru seminara u Institutu za etnologiju Sveučilišta u Beču istražena je npr. „uloga žene unutar obitelji i seoske zajednice“ u Auersthalu – Donja Austrija, politički okrug Gänserndorf⁴.

1. Socijalna i privredna struktura Auersthala

Socijalna i privredna struktura poslužila je kao polazište istraživanja. Rezultati istraživanja pokazali su da se trgovišta Auersthal u ovaj tren nalazi u previranju.

Udaljeno dvadeset i pet kilometara od Beča, smješteno u sjevernom bečkom bazenu između vinorodnog brežuljkastog područja i Marchfelda razvijalo se od izrazito poljoprivredne zajednice do sadašnjeg mješovitog oblika poljoprivredno–industrijske zajednice. Prema statistici iz 1971. godine na tom je području bilo 94 veleposjeda čiji su vlasnici živjeli isključivo od poljoprivrede, 17 manjih i 212 posjeda koji su vlasnicima bili samo dodatni oblik privređivanja, pri čemu neprestano opada broj onih seljaka koji žive samo od poljoprivrede.

Cjelokupna površina pogodna za poljoprivredu iznosi 1411 hektara, od čega 91,7% otpada na polja, 6,4% na vinograde i 1,9% na vrtove. Prosječna veličina veleposjeda, dakle imanja onih seljaka koji se bave isključivo poljoprivredom, penje se u donjem selu na 30 do 40 hektara. Od oblika privređivanja prevladavaju ratarstvo u kombinaciji s vinogradarstvom, te vinogradarstvo uz obrađivanje polja.

---

1) Georg Bernard Shaw: *The Womanly Woman*, U: *The Quintessence of Ibsenism*, 3. Kap., London 1913.

2) Biračko pravo žena kao aktivno i pasivno biračko pravo uvedeno je prvi puta 1789.

3) Drugi UN sastanak žena bio je od 14. do 31. srpnja 1980. u Kopenhagenu. Glavna je tema glasila: Jednakost, razvoj i mir.

4) Monografsko se istraživanje odvijalo pod vodstvom prof. dra Károlyja Gaála u vremenu od 3.–11. veljače 1979. godine. Sudjelovalo je deset studenata i vođa projekta. Ukupno su bile ispitane 82 osobe različitih starosnih grupa i divergentnih socijalnih slojeva. Informativni i dubinski intervjui snimljeni su magnetofonski.

Maloposjednici i sitni seljaci gornjeg sela raspolažu sasvim malim imanjima između jednog i četrnaest jutara. Glavni prihod taj je socijalni sloj osiguravao do drugog svjetskog rata zaposlenjem na željeznici i nadničarenjem kod veleposjednika donjeg sela; nakon drugog svjetskog rata bitno se promijenila ponuda radnih mjesta i to doseljenjem industrije, naročito Uprave austrijskog rudnog ulja. To je malo-poma-lo okončalo nadničarenje i sezonski posao.

Danas sve više nestaje nekad vrlo uočljiva razlika između socijalnog sloja malo-posjednika gornjeg sela, „siromašnih“ i seljaka donjeg sela, „bogatih“.

S jedne strane tehnizacija, industrijalizacija, bolje prometne veze itd., a prije svega prestrukturiranje gospodarstava od onih na kojima su se ljudi bavili isključivo poljoprivredom do onih na kojima je poljoprivreda samo dodatni oblik privređivanja, doveli su do ujednačavanja nekada oštih socijalnih razlika; s druge strane, te strukturalne promjene stvaraju i nove probleme: današnju sliku Auersthala određuju seljaci radnici, starost seoskog stanovništva kao i činjenica da seljaci radnici u mjestu zaposlenja imaju drugu kuću ili stan.

2. O položaju udatih žena

Na području Auersthala, gdje smo istraživali, bio je do pedesetih godina na seljačkom posjedu uobičajen zajednički život triju generacija. Obitelj se sastojala od gazde, koji je upravljao posjedom, gazdarice, djece i roditelja, odnosno djedova i baka, koji više ne snose ekonomsku odgovornost. Slobodna radna mjesta – u idealnom slučaju to su bili glavni sluga, pomoćni sluga, glavna sluškinja i dadilja – oglašavao je seljak oko Nove godine ili je u to vrijeme raskidao radni odnos. Sluge su bile podređene gazdi, a služavke gazdarici.

Radni je ritam bio nekada, a i danas je, zavisao od vanjskih radova, što znači od radova na polju i u vinogradu. Dnevni je ritam određivao posao u staji, koji je spadao u žensko područje rada. U ženskoj je domeni bio i posao u kući, nabavke i briga oko djece. Žena je isto tako bila odgovorna za okopavanje polja. Njoj je pripadao utržak od prodaje mlijeka kao i dobitak od prodaje peradi i jaja. Rođenje prvog sina kao nasljednika imanja, te briga za dobro obitelji značili su za ženu priznanje i potvrđivali njezinu punu vrijednost.

Prvi, a prije svega drugi svjetski rat napravili su dva velika usjeka u seljački način života, a time i u obiteljsku strukturu. Preorijentacija od privređivanja za vlastite potrebe na privređivanje za tržište, koja je u kuću donijela više gotovog novca, utjecala je na prijelaz od ručnog obavljanja poslova uz brojnu radnu snagu na intezivni rad strojevima u obiteljskom pogonu⁵. Drugi je svjetski rat u seosku sredinu donio mnogo prestrukturiranja. Do tada je muškarac sam snosio odgovornost za napredak gospodarstva, a od tog su vremena odgovornost preuzela oba partnera, pri čemu gazda još i danas ima autoritet u vođenju zemljoradničkih djelatnosti. Gazdarica djelotvorno pomaže u svim vanjskim poslovima, upravlja strojevima, traktorima itd, ali se brine i za stajске poslove koji su se zbog promjene u načinu mužnje, prehrane i zbog mehanizacije racionalizirali i zahtijevaju manje rada. U tim poslovima ženi pomaže i suprug. Međutim, u kućnim je poslovima još uvijek prepuštena samoj sebi; jedva da se može govoriti o suradnji muža u kući i kuhinji, u vrtu i oko kuće te u nabavkama u smislu ravnomjerne podjele rada.

Elektrifikacija i tehnizacija olakšali su unatrag otprilike dvadeset godina obavljanje poslova u domaćinstvu i omogućili više slobodnog vremena. No zbog preuzimanja većine vanjskih poslova žena jedva da može koristiti to slobodno vrijeme. Ne može i zbog toga što je odgajanje djece dodatna zadaća na ženinim plećima.

5) Usp. i: Zucker, Herman: Änderungen bei Nahrung und Wirtschaftsform in Furth bei Böhmeichichen (NÖ) ab 1900, Wien 1978. str. 192 f (Veröffentlichungen des Institut für Volkskunde der Universität Wien, sv. 6).

Situacija je bila drukčija u gazdinstvima u kojima je zemlja izvor samo dodatnog oblika privređivanja. U prvoj polovici ovog stoljeća glavna je grana privređivanja maloposjednika bio rad na željeznici. Budući da je radno vrijeme iznosilo 24 sata službe i 36 sati slobodnog vremena⁶, isključivo je muškarac bio odgovoran za vanjske poslove malog poljoprivrednog posjeda. S porastom broja seljaka radnika od pedesetih godina, te njihove mogućnosti rada u kući samo preko vikenda, mješovita privreda, koja je postojala do tada, prisilno je potisnuta monokulturama (vino, žito, kukuruz, šećerna repa). Odgovornost za gospodarstvo snosi danas gazdarica, kojoj je time pripao mnogo veći opseg poslova nego ikada ranije. Financijska dobit iz tog malog gospodarstva ne predstavlja danas pripomoć u nuždi, već je to redoviti financijski doprinos fiksnoj muževnoj mjesečnoj zaradi.

Što se tiče područja odgovornosti i opsega poslova u kućanstvu, kod žena koje privređuju na manjim posjedima nije došlo ni do kakve bitnije strukturalne promjene. Kao i ranije ženi pripada tradicijska spolno specifična uloga u vođenju domaćinstva, odgajanju djece i organiziranju slobodnog vremena.

Stare žene koje više ne sudjeluju aktivno u upravljanju poslovima, dakle bake i prabake, nastoje, sve dok teže ne obole, sačuvati svoju nezavisnost u odnosu na poslovodnu generaciju. Obradivanje vrta i vinograda, briga za vlastito domaćinstvo, kao i briga oko unučadi oblikuju njihove dane, sprečavaju fenomene izolacije i pružaju ženama osjećaj da privređuju kao i nekad. Poljoprivredna mirovina i dobitak od zemljišnog posjeda danog u zakup povećavaju samostalnost, koju nastoje što je moguće duže zadržati.

Na području vjerovanja i običaja žena je nositeljka, posrednica i inovator kulturnog života: i u obitelji, seoskoj zajednici, neformalnim grupama i u godišnjim i životnim običajima. Žena, koja sklapanjem braka preuzima punu odgovornost u mnogim životnim područjima, preko obitelji djeluje i kao individualna ličnost na život seoske zajednice.

Pri uobičajenim nedjeljnim posjetama crkvi, raznim večernjim i drugim pobožnostima izlazi žena iz svog privatnoreligioznog područja u javnost i na svečanostima i proslavama igra odlučujuću ulogu kao aktivna sudionica. I u socijalno-karitativnom području preuzima razne zadaće. Institucija rimokatoličke crkve ima vrlo jak utjecaj na način života stanovnika Auersthal. S jedne strane, crkvu prikazuju kao jamca sigurnosti u najširem smislu, a, s druge strane, naročito se žene, kao glavne nositeljice crkveno-religioznog života, osjećaju intenzivno izloženima pritiscima normi te institucije.

Relativno velike promjene doživjelo je posljednjih 20 do 35 godina i ono područje komuniciranja koje ne određuje crkva i na koje ona nema utjecaja. Otvaranje seoskih granica, motoriziranje, posljedice načina života seljaka radnika, ponašanje vezano uz konzumiranje televizijskog programa, okončali su do tada uobičajenu usmjerenost komuniciranja s neposrednom okolinom. Društveni kontakti u selu odvijali su se još samo na svadbama, pogrebima ili sličnim seoskim događajima javnog karaktera. Nezadovoljna tavom situacijom iskristalizirala se posljednjih godina grupa žena koja potiče zajedničke posjete kazalištu, odlazak u kupovinu ili redovne neformalne sastanke. Muškarci su do sada rijetko sudjelovali u tim aktivnostima, ali sve više mijenjaju svoj u početku skeptičan stav. U obiteljskim običajima žena je kao i nekada glavni organizator obiteljskih proslava.

3. O položaju žena koje žive bez muškog partnera

Poznata je činjenica da norme i normativne vrijednosti cjelokupnog društva, a otuda osobito seoske zajednice, određuju način života stanovnika. Osobe koje ne poštuju norme, bez obzira iz kojih razloga, potisnute su na marginu seoskog društva i

6) Heimatbuch von Auersthal, 1977: 141.

seosko ih stanovništvo osjeća kao strano tijelo. Ne prihvaćajući odbacivanje na marginu, oni koji su potisnuti nastoje biti što manje upadni i stoga se najstrože podvrgavaju nepisanim zakonima seoske zajednice. Zbog toga ponašanje neke osobe iz marginalne grupe može biti ključ za razumijevanje struktura, predrasuda, vrijednosti i normi čitave grupe.

Ponašanje koje nije u skladu s normama pokazuju sve one žene koje su ili nevjenčane, ili rastavljene odnosno žive odvojeno, zatim žene koje su prerano obudovjele ili one koje imaju vanbračno dijete. Danas kao i nekad zakon i crkva daju legitimnost obiteljskom životu. To je još uvijek jedini mogući i poželjni socijalni oblik. Razumijevanje problema žena koje ne žive u braku teško se probija jer tim ženama „nešto nedostaje“: naime muž. U smislu seoskih normi imati muža znači „biti normalan“, on je podrška i snaga, on nudi zaštitu i sigurnost i, konačno, on je i partner za razgovor. Tek je s njim osigurana potpuna integracija u seoski život. U nedostatku „institucije supruga“ žena postaje nepovjerljiva, živi povučeno i ima dobrim dijelom drugačije probleme od udatih žena. Samo povremeno povjerit će se nekom strancu: na svim se razinama održava strah da će „doći na zao glas“.

Nevjenčanoj, rastavljenoj ili ženi koja živi odvojeno nedostaje svakodnevno komuniciranje, naročito nakon dnevnog posla. Jer trać sa susjedom preko vrtne ograde ili kratki posjet rodbini ne može ženi iz Auersthalu nadomjestiti razgovor ili barem njegovu mogućnost. Radio i televizija jedva da mogu kompenzirati osjećaj samoće unutar vlastita četiri zida. Raduju je česti, najčešće dobrodošli posjeti rodaka za vrijeme vikenda, ali nakon toga žena koja živi sama ostaje ponovno prepuštena samoj sebi. Isto se tako odnosi i prema raznim oblicima organiziranog slobodnog vremena izvan kuće. Neke, prije svega starije žene, izbjegavaju čak i sve izvankućne aktivnosti – njihov je stav često definiran strahom od povratka kući bez pratnje, neugodnim osjećajem nezagrijane kuće u zimi, tišinom vlastitog doma i često iznenadnom spoznajom vlastite samotne situacije.

Žena koja živi sama vrlo dugo obavlja mnoge teške fizičke poslove i u kući i na imanju, ali kad ostari, onda joj je to mnogo teže. To prisiljava ženu na prestrukturiranje poslova u starosti ili za vrijeme bolesti, što doživljuje vrlo teško jer zavisi od tuđe pomoći. Traženje i primanje pomoći za mnoge žene još uvijek predstavlja problem.

One se boje nesreća, kraćih ili dugotrajnih bolesti. Stoga naročito njeguju dobrosusjedske odnose. Iz istih razloga naročito važnim smatraju odnose s vlastitom obitelji. Nerijetko vlastiti imetak još za života obećaju onome koji unatoč državnim bolesničkim i staračkim ustanovama dokaže „posljednju odanost“.

Vanbračno materinstvo nije bilo u Auersthalu ni prije, a nije ni danas, rijetkost ali su se promijenili problemi u vezi s njim. Nekada je nevjenčana žena rađala svoje dijete u bečkom nahodištu i često ga je u prvim godinama života uz neku naknadu morala davati hraniteljima. Međutim, većinom je bila sigurna da će ga moći dovesti natrag i to ako joj je predstojalo vjenčanje s djetetovim ocem. A to je bilo pravilo: muškarac je ženio majku svoga djeteta.

Danas to više nije samo po sebi razumljivo. U većini slučajeva mora, dakle, žena sama odgajati svoje dijete, iako može računati na aktivnu pomoć svoje majke. Ali majka, dijete i baka ne žive uvijek u istoj kući i baka ne stoji u svakom slučaju na raspolaganju za njegu djeteta. Zbog toga što je majka zaposlena, mora se, dakle, dijete svakodnevno nositi na čuvanje (rodaci, dječji vrtić, internat). Slobodno vrijeme i godišnji odmor pripadaju barem djelomično djetetu; zbog djeteta se reduciraju i moguća poznanstva s muškarcima. Majka mora sama donijeti neke odluke koje se tiču djeteta, npr. o školi, o izboru zanimanja. Nekada je opseg problema oko vanbračnog materinstva bio manji zbog duboko uvrještenih životnih navika i ograničenosti seoskog svjetonazora.

Potrebno je još napomenuti da je nevjenčana mati izložena seoskim zlim jezicima. Učinila je ipak veliku „grešku“: rodila je vanbračno dijete unatoč mogućnosti uzimanja sredstava za sprečavanje trudnoće. A ako ne uslijedi sklapanje braka, u očima

seoskog stanovništva žena je dvostruko kriva: jednom zbog djeteta, a drugi put zato što nije vjenčana.

Za razliku od udatih žena, one koje žele sklopiti novu vezu u kojoj je jedan od partnera rastavljen moraju se boriti s posebnim problemima. Budući da katolička crkva misli isto što i prije o nerazrješivosti braka sklopljenog pred bogom, nemoguće je drugo crkveno vjenčanje. Vjenčanje u matičnom uredu, premda vrijedi pred zakonom, u očima stanovnika Auersthala i ženika ne dosiže vrijednost crkvenog vjenčanja. Stoga zajednički život bez crkvenog ili državnog lista o vjenčanju pretpostavljaju administrativno ozakonjenoj vezi. Posljedica je tog „divljeg braka“ zabrana komuniciranja s oba partnera, što često dovodi do njihovih međusobnih konflikata. Često su religiozni osjećaji jednog partnera tako jaki da ne može prevladati crkvene barijere i odnos se raskida. Supružnici su, naravno, izloženi seoskim ogovaranjima, barem u početku svog zajedničkog stanovanja.

Prerano obudovjele žene dobivaju od javnih institucija samo onu pomoć koja im zakonski pripada. U vođenju svog gospodarstva udovice se moraju jače prikloniti svojoj i muževoj obitelji. Smrt glave obitelji katkada slabi položaj žene unutar obitelji njezina muža; taj gubitak autoriteta udovicu doduše psihički oslabljuje, ali je i jača kao ženu budući da želi dokazati, a iz ekonomskih razloga i mora dokazati, da se „može i bez muža“. Put tom novom obliku egzistencije katkada iziskuje promjenu škole koju pohađaju djeca ili prekid stručnog obrazovanja.

Sve žene koje sam ispitivala nesumnjivo osjećaju kao problem reducirani ili iznenađeno prekinuti seksualni život⁷. Priznaju da pate zbog pomanjkanja razgovora – iza toga se, međutim, može jasno uočiti neizrečeni nedostatak nježnosti, ljubavi i seksualnog odnosa. Vanjski će promatrač teško shvatiti kako se žene mukotrpno navikavaju na svoju situaciju, savladuju je, koliko potiskuju u sebi ili koliko uopće same sebi dozvoljavaju da budu svjesne teškoća nedovoljnog ili potpuno izostalog seksualnog života. Prema vani pružaju privid zadovoljstva svojom seksualnom situacijom.

Ispitane su žene na različite načine pokušavale aktivno promijeniti vlastitu situaciju. Ipak, u grubim crtama iskristalizirale su se neke pravilnosti:

Do oko 25. godine djevojka polazi s vršnjakinjama na zabave da bi pronašla muža. Ako to ne uspije, sa oko 30 godina nastupa neke vrste cezura: ona se vraća vlastitoj obitelji, što znači da slobodno vrijeme uglavnom provodi u obitelji. Manje sudjeluje na javnim zabavama, a ako to i čini, onda u pratnji nekog od članova obitelji. Posjećuje predavanja ili tečajeve, bez „zadnjih primisli“. Otprilike od 35. do 40. godine života u žene se pojavljuje rezignacija u vezi s brakom. Više se ne nada i pokušava se snaći u životu bez braka. Nije uobičajeno davanje oglasa za udaju ili odgovaranje na ženidbene ponude. Nakon četvrtog desetljeća žena bi se još uvijek mogla udati, ali su se mogućnosti izbora jako smanjile. Zahtjevi koje postavlja mogućem budućem suprugu veći su, a vlastita snaga za izgradnju braka reducirana. Žena se u toj dobi boji da bi mogla nasjesti lažovu ili ženidbenom varalici. Rastavljeni muškarac jedva da dolazi u obzir, dok bi, načelno, ipak dobrodošao udovac, čak i s djecom.

Mnoge žene koje su se odrekle nade da će naći bračnog partnera u svojim se slobodnim aktivnostima okreću socijalnom ili religiozno-karitativnom području⁸. Druge opet smatraju da se nakon izvjesne životne dobi moraju brinuti oko starih roditelja. Gotovo nijedna ne pomišlja, kao mogući postupak emancipacije, na odlazak iz Auersthala. Isto tako ne računaju ni s promjenom zanimanja.

7) U okvirima istraživanja bilo je moguće samo općenito razgovarati o ljubavnom i seksualnom životu. Bilo je teško, odnosno gotovo nemoguće, postavljati posebna osobna pitanja jer žene vrlo osjetljivo reagiraju na povredu svoje intimne sfere.

8) Usp. i: Sieder, Reinhard: Ehe Fortpflanzung und Sexualität. U: Mitterauer, Michael i Reinhard Sieder: Vom Patriarchat zur Partnerschaft, Zum Strukturwandel der Familie, München 1977:116: „Žene kojima je onemogućen zadovoljavajući seksualni život kompenziraju to najčešće posebnim angažiranjem u poslovima, religioznom ili socijalno-karitativnom području“.

Na kraju se može reći da tek poneka žena koja živi bez partnera potpuno prihvaća svoju životnu situaciju – kod svih se naslućuje izvjesna rezignacija.

Zaključak

Danas kao i prije u Auersthalu je obitelj koju ozakonjuju država i crkva jedini mogući i stoga poželjni socijalni oblik. Ona je mjerilo za „biti normalan“ i tek preko nje žena dobija priznanje i punu vrijednost. Naslijeđene vrijednosti i norme seoske i obiteljske zajednice odnosno katoličke crkve još i danas čvrsto određuju duhovni i realni opseg djelovanja udatih žena. Muškarac se smatra glavom obitelji, supruga i djeca su mu podređeni i samo su njemu „dozvoljeni“ izvanbračni seksualni odnosi.

Zajedničko seljačko gospodarstvo nije više samo osnovica materijalne egzistencije već i regulativ zajedničkog življenja i rješavanja, odnosno nerješavanja konflikata. Pri tome je među seljacima vrlo mali broj rastava. Tome pridonosi i zabrana rastave braka što je izriče rimokatolička crkva. Ono „dok vas smrt ne rastavi“, uz mali broj izuzetaka, ima u Auersthalu još uvijek svoje puno značenje.

Za žene koje žive bez muškog partnera obvezatni su nepisani zakoni seoske zajednice. Narušavanje seoskog normativnog sustava jednako je istupanju iz seoske zajednice. Represivni odgoj i socijalizacija temeljeni na priznavanju uvriježenih vrijednosti i normi, odnosno na potpunom podvrgavanju, često otežavaju ili sprečavaju emancipaciju. Emotivne veze s obiteljskim korijenima, životnim prostorom svoga djetinjstva i mladenaštva, te sa seoskom zajednicom dodatno sprečavaju procese svijesti i mogućnosti promjene. Žene vrlo rijetko postavljaju pitanja o vlastitom ponašanju: veliki je strah pred nepoznatim, neuobičajenim i novim⁹. Sustav normi prihvaćaju radi samozaštite, prilagodavanja i prisile za prilagodavanjem.

Međutim, od prijelaza stoljeća jako su se promijenile strukture u ekonomskom, socijalnom i religioznom području. Blizina velegrada Beča, utjecaji tehnike i masovnih medija, proširene mogućnosti zapošljavanja, bolje prometne veze i socijalne tekovine odrazili su se u mnogim područjima. Ipak, u sustavu obiteljskih odnosa naslijeđene vrijednosne predodžbe ipak su zadržale svoje egzistencijalno mjesto: patrijarhalno mišljenje i emotivne ovisnosti koje nisu stavljene u pitanje određuju i danas položaj žene. Stoga ženskoj osobi koja živi bez muža realnost poostrava pitanje o tome kako „biti žena“.

---

9) Usp. i: Chotjewitz, Petar O.: Auf dem Land. U: Brockmann, Ahna Dorothea (Hg): Landleben, Reinbeck bei Hamburg 1977: 228: „Seljačku zajednicu označuje i pokušaj sprečavanja konflikata. Intimnost zajedničkog života, nemogućnost međusobnog izbjegavanja i osjećaj međusobne upućenosti dopuštaju vrlo ograničene konflikte i prisiljavaju da se neizbježni konflikti rješavaju pridržavanjem određenih formi. To dovodi do toga da se brojni problemi nastoje izgladiti i da se pokušava odstraniti sve što bi eventualno moglo proizročiti konflikte: najbolje ništa novo“.